

особистості дитини з ООП. Загалом відчуття музики, ритму є надзвичайно важливим фактором загальної розвиненості дитини. Заняття з музикотерапії насичені ситуаціями, які спонукають дітей до мовленнєвої діяльності та спілкування. У зміст корекційних занять включається відповідний матеріал, який відбирається з урахуванням рівня мовленнєвого розвитку дітей, що у свою чергу сприяє розвитку особистості дитини.

Перспектива дослідження. В подальшому вбачаємо актуальним розгляд корекційної ритміки як елементу музикотерапії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алвин Дж. Музыкальная терапия для детей с аутизмом. М.: Теревинф, 2004. 208 с.
2. Антонова-Турченко О. Музична психотерапія: посібник-хрестоматія. К.: ІЗМН, 1997. – 260 с.
3. Білоус Т. О. Вплив музично-ритмічних занять на розвиток психомоторики розумово відсталих школярів. *Дефектологія*. 1999. № 4. С. 12–14.
4. Гельбак А. М. Музикотерапія у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: [навчально-методичний посібник]. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 50 с.
5. Гудим І. Використання музичного матеріалу в процесі формування невербальних засобів спілкування у слабозорих дошкільників. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. Серія 19. *Корекційна педагогіка та психологія*. – № 10. С. 30–35.
6. Музыкальное воспитание детей с проблемами в развитии и коррекционная ритмика : учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. Заведений. под ред. Е. Медведевой. М.: Издат. центр «Академия», 2002. 224 с.

Довженко Світлана Петрівна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Косенко Ю.М.**, канд. пед. наук,
доцент

ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНІ ЦЕНТРИ: СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкриті особливості діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. Визначено ключові особливості роботи центрів. Окреслено їхню роль у організації інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами у навчальних закладах. Зазначено основні завдання діяльності центрів. Описаний алгоритм здійснення комплексного психолого-педагогічного обстеження.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інклюзивно-ресурсний центр, особливі освітні потреби, комплексна психолого-педагогічна оцінка, висновки.

Dovzhenko Svetlana Petrivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Oligophrenopedagogy. Speech Therapy)

Sumy State Pedagogical University

A.S. Makarenko University

Supervisor **Kosenko Y.M.**, Ph.D. ped. Science, docent

INCLUSIVE RESOURCE CENTERS: SPECIFICS OF ACTIVITY

The article reveals the peculiarities of the activities of inclusive resource centers. The key features of the centers' work are determined. Their role in the organization of inclusive education of children with special educational needs in educational institutions is outlined. The main tasks of the centers are indicated. The algorithm of realization of complex psychological and pedagogical inspection is described.

Keywords: Inclusive education, inclusive resource center, special educational needs, comprehensive psychological and pedagogical assessment, conclusion.

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиліття Україна активно долучається до міжнародних освітніх тенденцій, намагається будувати освітню систему, яка відповідатиме вимогам часу та забезпечуватиме потреби суспільства. Важливим пунктом реформування освітньої системи було створення умов для забезпечення отримання освіти осіб, що мають особливі освітні потреби. І не тільки отримання освітніх послуг, а і максимальна соціалізація у суспільство. Тому впровадження інклюзії має дуже важливе значення для побудови сучасної системи освіти.

Інклюзивна освіта – це безперервний процес, спрямований на створення інклюзивного освітнього середовища на основі принципів толерантного ставлення, поваги до індивідуальних особливостей дитини та недопущення дискримінації [5]. Запровадження інклюзивної освіти передбачає значне розширення діапазону освітніх послуг та стратегій, яке дало б змогу врахувати освітні потреби всіх дітей.

Тому дуже важливим для побудови ефективного навчального процесу, є коректне визначення категорії особливих освітніх потреб дитини. У законодавстві України чітко окреслено коло осіб, які мають особливі освітні потреби. Зокрема, визначено що особа з особливими освітніми потребами – це, та, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [2].

Для забезпечення реалізації права на освіту осіб, що мають особливі освітні потреби, і були створені інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ).

У механізмі створення центрів та визначення їхнього функціоналу, завдань та сфери діяльності було враховано зарубіжний досвід, адже за кордоном створення подібних закладів почалися значно раніше і уже був накопичений значний багаж знань. Бачення специфіки діяльності інклюзивно-ресурсних центрів в усьому світі постійно змінюється відповідно до того, як змінюється ставлення суспільства до людей з особливими потребами [1].

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що мережа інклюзивно-ресурсних центрів діє відносно нещодавно і широка громадськість недостатньо обізнана зі специфікою діяльності та особливостями функціонування центрів. А саме від фахової підготовки працівників ІРЦ, їхньої здатності працювати за новими, прогресивними та якісними підходами з дітьми із особливими освітніми потребами залежить майбутнє дітей цієї категорії, їхньої здатності до успішної соціальної інтеграції.

Питання діяльності інклюзивно-ресурсних центрів вивчалось мало. Наукових досліджень у відкритому доступі обмаль.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей функціонування, принципів роботи, повноважень інклюзивно-ресурсних центрів та окреслення сфери послуг, які надаються в ІРЦ.

Виклад основного матеріалу. Порядок утворення, основні засади діяльності, а також правовий статус ІРЦ регламентовано Постановою Кабінетом Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12. 07. 2017 р. № 545. Інклюзивно-ресурсні центри замінили психолого-медико-педагогічні комісії, які функціонували до кінця 2018 року.

У механізмі створення центрів та визначення їхнього функціоналу, завдань та сфери діяльності було враховано зарубіжний досвід, адже за кордоном створення подібних закладів почалися значно раніше і уже був накопичений значний багаж знань. Бачення специфіки діяльності інклюзивно-ресурсних центрів в усьому світі постійно змінюється відповідно до того, як змінюється ставлення суспільства до людей з особливими потребами [1].

Інклюзивно-ресурсний центр в Україні – це установа, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти, шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини (далі – комплексна

оцінка), надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг та забезпечення їх системного кваліфікованого супроводу [4].

Інклюзивно-ресурсний центр створюється з розрахунку до 7 тисяч дітей на один центр в умовах об'єднаної територіальної громади та до 12 тисяч дітей в умовах міста.

Відповідно до Положення про інклюзивно-ресурсний центр в штатний розпис закладу вводяться такі посади: вчитель-логопед вчитель-дефектолог (тифлопедагог, сурдопедагог, олігофренопедагог; практичний психолог; вчитель-реабілітолог [4]. Якщо кількість дітей на території, яку обслуговує центр, перевищує норми, до роботи в ІРЦ залучаються додаткові фахівці у кількості необхідній для забезпечення якісних психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг та пропорційно наявній потребі в цих послугах.

В основу діяльності інклюзивно-ресурсних центрів покладено соціальну модель розуміння особливих-освітніх потреб та інклюзивної освіти. Звідси впливають ключові особливості діяльності ІРЦ. А саме:

- в центрі уваги – дитина та її особливі освітні потреби. Це означає, що фахівці інклюзивно-ресурсних центрів не орієнтуються на медичний діагноз, який має дитина. Основна увага звертається на особливі освітні потреби та рівень допомоги, необхідний дитині, щоб вона могла здобувати освіту у звичайній школі;

- надання психолого-педагогічної допомоги дитині з урахуванням Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. ІРЦ не медична, а педагогічна організація. В центрах визначають наскільки збережені можливості до функціонування, активної діяльності та включеності у життєву ситуацію, яких змін зовнішнього середовища потребує дитина, щоб функціонувати максимально ефективно відповідно до своїх можливостей. Увага акцентується на сильних сторонах дитини, тобто не на тому, чого вона не може зробити з огляду на особливості розвитку, а на тому, що вона вже робить самостійно і з допомогою, бо на це можна спертись у створенні освітньої траєкторії цієї дитини;

- розробка рекомендацій щодо організації інклюзивного освітнього середовища та навчання дитини. ІРЦ надає рекомендації, стосовно дій та змін в освітньому середовищі, які необхідно здійснити, щоб дитина мала змогу отримувати освіту;

- постійний психолого-педагогічний супровід дитини, в тому числі шляхом участі фахівця ІРЦ у командах психолого-педагогічного супроводу

дитини з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, а також в психолого-педагогічних комісіях спеціальних закладів загальної середньої освіти. Після здійснення комплексної оцінки дитина перебуває під постійним супроводом фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, які здійснюють моніторинг розвитку дитини та моніторинг ефективності створеної у закладі освіти індивідуальної програми розвитку;

– налагодження міжвідомчої співпраці, взаємодія з батьками. У процесі створення умов для повноцінного отримання освіти дітьми з ООП, ІРЦ співпрацюють з закладами освіти, медичними закладами, соціальними установами та іншими організаціями, які працюють з дітьми з ООП. Важлива роль відводиться батькам як найважливішим партнерам у розвитку дитини з ООП [4]. Інклюзивно-ресурсний центр виступає ланкою, яка об'єднує всі установи і заклади, які відповідають за навігацію, обмін інформацією та координацію зусиль для забезпечення інклюзії в усіх сферах суспільного життя. Саме інклюзивно-ресурсний центр є тим об'єднуючим ланкою між структурами, які надають різні послуги особам з особливими потребами.

Основним завданням діяльності ІРЦ є здійснення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, визначення, надання консультативної та методичної допомоги педагогічним працівникам з питань інклюзії, консультування батьків та психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами у навчальному закладі.

Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини – це процес збору та інтерпретації кількісної та якісної інформації про особливості розвитку дитини з метою визначення її особливих освітніх потреб, в тому числі коефіцієнта її інтелекту, розроблення рекомендацій щодо освітньої програми, організації освітнього простору, особливостей організації психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, відповідно до потенційних можливостей дитини [3].

Працівники ІРЦ здійснюють оцінку розвитку дитини за п'ятьма сферами: фізичний, когнітивний, емоційно-вольовий, мовленнєвий розвиток та навчальна діяльність. Ініціювати звернення можуть батьки або законні представники дитини, адміністрація закладу освіти (за умови згоди батьків або законних представників дитини), діти по досягненню 14 років.

Результати обстеження, визначення категорії особливих освітніх потреб, рекомендована освітня програма, перелік необхідних корекційно-розвиткових

послуг, послуг асистента вчителя, асистента дитини та рекомендації стосовно організації освітнього процесу і створення безбар'єрного середовища вносяться у документ, який має назву «Висновок ІРЦ». На підставі «Висновку» організовується інклюзивне навчання у школах та дитячих садочках. Висновок носить рекомендаційний характер. Він не може бути підставою для направлення дитини з ООП органами управління освітою у спеціалізований навчальний заклад чи реабілітаційний центр. Відповідно до Закону України «Про освіту», лише батьки можуть обирати тип навчального закладу, навчальну програму, вид і форму навчання дитини відповідно її віку [2].

Для здійснення комплексного висококваліфікованого психологічного обстеження дітей, всі інклюзивно-ресурсні центри забезпечені професійними діагностичними методиками міжнародного зразка «WISC-IV», «LEITER-3», «CONNERS-3», «PEP-3», «CASD».

Зазначені методики спрямовані на визначення особливостей розвитку дитини, визначення її слабких та сильних сторін, перспектив корекційної роботи. Результати, отримані після досліджень зазначеними методиками, стають основою створення індивідуальної програми розвитку і дозволяють так побудувати освітній процес, щоб дитина змогла максимально реалізувати свої можливості, самореалізуватись; вибудувати індивідуальну освітню траєкторію дитини, дотримуватись наступності при зміні навчальних закладів, налаштувати педагогічну роботу в закладі і в сім'ї в одному ключі.

Важливим завданням, є надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг спеціалістами ІРЦ. Відповідно до законодавства, працівники центрів можуть надавати корекційно-розвиткові послуги тим дітям з особливими освітніми потребами, які не відвідують заклади освіти [4]. Якщо дитина з ООП навчається у школі чи відвідує садочок, корекційно-розвиткові послуги мають надаватись у закладі освіти. Крім цього працівники центрів ведуть реєстр дітей з ООП, які пройшли комплексну оцінку, реєстр фахівців, які надають психолого-педагогічні та корекційні послуги дітям з ООП; реєстр, закладів освіти, де навчаються діти з ООП.

Важливою сферою діяльності інклюзивно-ресурсних центрів є просвітницька робота, спрямована на популяризацію інклюзивної освіти, підвищення толерантності громадськості до осіб з ООП, збільшення поінформованості громадян з приводу ООП.

Висновки. Інклюзивно-ресурсні центри займають важливе місце у системі впровадження інклюзивної освіти. Саме «Висновок інклюзивного-ресурсного

центру» є підставою для організації інклюзивного навчання у закладі освіти для дитини з особливими освітніми потребами. Крім здійснення комплексного-психолого-педагогічного обстеження, центри надають методичну та консультаційну допомогу батькам та педагогам шкіл здійснюють моніторинг протягом перебування дитини у навчальному закладі, надають корекційно-розвиткові послуги дітям з ООП, які не навчаються. Центри здійснюють психолого-педагогічний супровід дітей, які мають особливі освітні потреби.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення ефективних шляхів співпраці з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах ІРЦ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту. Київ: Плянди, 2015. 76 с.
2. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник. Київ, 2018. 252 с.
4. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 №545. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: Україна, 2019. 300 с.

Заєць Сергій Володимирович

директор КЗ «Новопразька спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»,
вчитель-дефектолог, спеціаліст вищої категорії,
вчитель-методист

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОГО СУПРОВОДУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано особливості організації корекційно-розвиткового супроводу учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. Окреслено напрямки корекційно-розвиткового супроводу учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (із досвіду роботи вчителя-дефектолога). Акцентовано увагу на особливостях розвитку сприймання у дітей з інтелектуальними порушеннями. Окреслено специфіку організації корекційно-розвиткового супроводу учнів з порушеннями інтелектуального розвитку у напрямках розвитку зорового, тактильно-рухового, слухового, смакового, нюхового сприймання.

Ключові слова: корекційно-розвитковий супровід, розвиток, сприймання, учні з інтелектуальними порушеннями, організація.